

**Αντιφώνηση - Ομιλία του Διονύση Σαββόπουλου  
με θέμα**

**Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ  
«Γεννήθηκα στη Σαλονίκη»**

Κύριε Πρύτανη,  
κύριοι Αντιπρυτάνεις,  
κύριε Κοσμήτορα,  
κύριε Πρόεδρε του Τμήματος Φιλολογίας,  
κυρίες και κύριοι,  
εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Κάθε φορά που μου λένε καλά και θερμά λόγια, νομίζω στην αρχή ότι μιλούν για έναν άλλον κι όταν λίγο μετά συνειδητοποιώ ότι τα λένε για μένα κοντεύω να βάλω τα κλάματα.

Αυτή τη φορά μάλιστα, φοβάμαι πως είναι χειρότερα. Διότι καθώς άκουγα τόσο τιμητικά λόγια, περιστοιχιζόμενος επιπλέον από τους αγαπημένους μου φίλους, τους συγγενείς, τους αξιότιμους προσκεκλημένους και το σεβαστό κοινό, όλους αυτούς που με την παρουσία τους λαμπρύνουν αυτήν την αίθουσα απόψε, ένιωσα βαθιά μέσα μου εκείνη τη συγκίνηση που θα είχε ο πατέρας μου, η μητέρα και ο αδερφός μου αν βρίσκονταν στη ζωή.

«Είναι πολλών ανθρώπων τα λόγια μας», έγραφε ο Γιώργος Σεφέρης. Πράγματι, μέσα από την φωνή μας πολλές φορές, χωρίς να το συνειδητοποιούμε, είναι σαν να μιλάει μια κοινότητα, μια πόλη, πρόσωπα που αγαπήσαμε, παρέες, μια γειτονιά.

Γεννήθηκα μες στα Δεκεμβριανά του '44, η πόλη ήταν ανάστατη, συγκοινωνίες δεν λειτουργούσαν και η μητέρα μου ετοιμόγεννη μεταφέρθηκε άρον άρον μέσα στην καλαθούνα μιας μοτοσυκλέτας του Ε.Λ.Α.Σ. —ο οποίος Ε.Λ.Α.Σ. είχε επιτάξει ένα σπίτι ακριβώς πίσω απ' το σπίτι μας— κι ένας ΕΛΑΣίτης προθυμοποιήθηκε και την μετέφερε με κρότους και καπνούς στο μαιευτήριο όπου γεννήθηκα άμα τη αφίξει.

Το 1984, ήρθε στην Θεσσαλονίκη το επίσημο κανάλι της κρατικής Ιταλικής τηλεόρασης, η ΡΑΙ, για ένα αφιέρωμα στους αντιπάλους σαράντα χρόνια μετά το ξέσπασμα του εμφυλίου. Μου ζήτησαν το τραγούδι μου «Γεννήθηκα στη Σαλονίκη» και μια μικρή συνέντευξη. Μιλούσα στην κάμερα βαδίζοντας σ'εκείνον τον δρομάκο όπου γεννήθηκα και μεγάλωσα, στην οδό Ζάννα. Ο δρομάκος ήταν πια ασφαλτοστρωμένος. Παλιά δεν ήταν παρά ένας χωματόδρομος όλο πέτρες. Μετά βίας αναγνώρισα που θα ήταν κάποτε το πατρικό μου σπίτι, αφού όλα είχαν γίνει πια πολυκατοικίες. Ανηφορίζαμε αργά και διστακτικά διότι πλάι μου ερχόταν η κάμερα, κι όπως ήμουν συγκεντρωμένος σε αυτά που έλεγα, το πόδι μου ξαφνικά έκανε σαν εδώ να υπήρχε λακκούβα κι εκεί κοτρώνα. Υπήρχαν αυτά τα πράγματα. Αλλά κάτω απ' την άσφαλτο! Και το πόδι θυμόταν, γιατί είχε διατρέξει το

κακοτράχαλο δρομάκι άπειρες φορές ως παιδί. Η παραίσθηση κράτησε λίγα δευτερόλεπτα, ήταν όμως αυτό αρκετό για να γεμίσω χαρά και αισιοδοξία. Διότι για άλλη μια φορά η Θεσσαλονίκη μου, όχι, δεν ήταν η χαμένη Ατλαντίδα αλλά ένας τόπος παλλόμενος που θαρρείς με παρακολουθεί, αποκαθιστώντας μέσα μου την χαμένη ενότητα του βίου και το σκορποχώρι της ψυχής μου. Παρόλη την εξέλιξη, τον οικοδομικό οργανισμό, τις μόδες που ήλθαν και παρήλθαν, η Θεσσαλονίκη ως πνευματικότητα είναι πάντα η γενέθλια γη των ονείρων μου. Ένας τόπος ακύμαντου φωτός που θα πυροδοτεί πάντα την λαχτάρα μου για μίαν απόλυτη αρμονία. Εμείς οι τραγουδοποιοί, όταν γράφουμε, παρ' όλη την αναξιοσύνη και τις πολλές αποτυχίες μας, διψούμε πάντα, για κείνη τη στιγμή όπου όλα γίνονται ένα και αλληλοπεριχωρούνται λιώνοντας το ένα μέσα στο άλλο όπως τα λόγια λιώνουν μέσα στη μουσική που τα γεννάει αποκτώντας επιτέλους το αληθινό τους νόημα.

Μπέρδευα τις αισθήσεις. Άκουγα το φως. Έβλεπα τη φωνή. Μεσ στα συσκοτισμένα δωμάτια εκείνης της δεκαετίας του '40, το μόνο φως που υπήρχε για μένα, προέρχονταν απ' το αναμμένο καντράν του παλιού ραδιοφώνου στην τραπεζαρία. Το άκουγα και μέσα στο φως έβλεπα ομιλίες, έβλεπα τραγούδια. Ήμουν νήπιο και δεν καταλάβαινα τι λέγανε τριγύρω οι μεγάλοι, μόνο ακατάληπτες συλλαβές. Συλλαβές μακρές, συλλαβές βραχείες, διαφορετικού τονικού ύψους, παύσεις, εντάσεις ισχύος, συνομιλίες, ψιθύρους. Η μουσική των λέξεων με επισκέφτηκε πριν απ' τις λέξεις. Δεν άκουγα παρά φωνήματα, τη σημασία των οποίων άρχισα να μαθαίνω σιγά σιγά και αποκαλυπτικά, μεγαλώνοντας. Μα όσα χρόνια κι αν πέρασαν, κάθε φορά που πάω να συνθέσω ένα τραγούδι, στην αρχή, δε μουρμουρίζω λόγια, σκαλίζω την κιθάρα και μουρμουρίζω φωνήεντα. Διότι στο τάδε σημείο πρέπει να μπει ένα **α** και λίγο μετά ένα **ντι**, ένα **ο** κι ο στίχος που θα γραφτεί μετά, πρέπει να ενσωματώσει κατά το δυνατόν αυτά τα φωνήεντα αλλιώς ακούγεται παράφωτος και τότε πρέπει να ξαναρχίσεις χτίζοντας τα σύμφωνα γύρω απ' τα φωνήεντα.

Ποτέ μου δεν έγραψα στίχους χωρίς μουσική ούτε ξέρω πως να το κάνω αυτό και σπανιότατα έγραψα σκέτη μουσική, χάριν φίλων σκηνοθετών του θεάτρου και του κινηματογράφου. Γράφω στίχους και μουσική σχεδόν ταυτόχρονα και μάλιστα προπορεύεται λιγάκι η μουσική κι ο ρυθμός. Βέβαια, καμιά ανθρώπινη έκφραση δεν μπορεί να μιλήσει με τόση ακρίβεια όσο ο λόγος. Αλλά η μουσική είναι μια τέχνη με τρομερή διαίσθηση. Σε τραγουδοποιούς σαν κι εμένα, χρειάζονται λίγα μέτρα μουσικής στην αρχή για να μας υποβάλλουν διαισθητικά αυτό που λίγο μετά έρχεται ο στίχος να πει με περισσότερη ακρίβεια. Στη δουλειά μου οι στίχοι και η μουσική είναι ένα. Κι αν υπάρχει κάποια ποίηση σε αυτά που κάνω, αυτή δεν βρίσκεται στα λόγια του τραγουδιού αλλά στο τραγούδι εν τω συνόλω του. Διότι αν σας παρουσίαζα φερ' ειπείν στίχους μου χωρίς να ξέρετε την μουσική τους, το πολύ πολύ να κέρδιζα κάτι απ' το ενδιαφέρον σας. Αν όμως τους ακούσετε τραγουδισμένους με την μελωδία τους, τότε δεν ακούτε ένα τραγούδι, ακούτε ένα ποίημα. Άπαξ και το ακούσετε έτσι, κάθε φορά που θα βλέπετε τους στίχους τυπωμένους, δεν θα μπορείτε να τους διαβάσετε απλά σαν κείμενο γιατί θα σας περιτριγυρίζει, χωρίς να το θέλετε, η μουσική τους.

Έμαθα μουσική απ' το ραδιόφωνο πολύ πριν πάω στο ωδείο. Μετέδιδε ελαφρά ελληνικά τραγούδια, δημοφιλή αποσπάσματα από έργα κλασικής μουσικής, δημοτικά τραγούδια —κυρίως της Μακεδονίας— και κάθε Κυριακή πρωί τους Βυζαντινούς ύμνους της εκκλησίας. Και τραγούδια ρεμπέτικα, όσο κι αν φαίνεται παράξενο για την περίοδο '45-'55. Μεταδίδονταν από τον σταθμό των Ενόπλων Δυνάμεων σε μια εβδομαδιαία εκπομπή με τον τίτλο «Ό,τι ζητούν οι στρατευμένοι μας». Τα φανταράκια ζητούσαν λαϊκά τραγούδια για τις αφιερώσεις τους και το εμφυλιακό κράτος, τους έκανε ραδιοφωνικώς και κατ'εξάίρεσιν το χατίρι. Έτσι πρωτοάκουσα ωραία τραγούδια του Μητσάκη, του Παπαϊωάννου, του Τσιτσάνη, με τις αξέχαστες φωνές της Νίνου, της Γεωργακοπούλου, της Μπέλλου αλλά και του Πρόδρομου Τσαουσάκη, ο οποίος μπορεί να μην είχε ωραία φωνή αλλά ήξερε πως να την τοποθετεί, με αποτέλεσμα να είναι εκφραστικότερος από άλλους που είχαν πιο καλλωπισμένες φωνές. Ήταν ένας αντιτραγουδιστής. Αλλά πόσο αληθινός! Ξεχωριστή εντύπωση μου έκαναν και οι Ιταλοί, οι Γάλλοι και οι Βρετανοί τραγουδιστές. Καθώς δεν καταλάβαινα τη γλώσσα, η φωνή και η μελωδία, μου φαίνονταν ακόμα πιο μαγικές όπως τότε στη βρεφική μου ηλικία, που μου μιλούσε η μαμά κι ενώ δεν καταλάβαινα τι μου έλεγε, ένιωθα την αγάπη της. Ακούγοντας το γοητευτικό τραγούδι της άγνωστης γλώσσας στο ραδιόφωνο, αίρονταν οι επιφυλάξεις της λογικής κι αυτό που άκουγα μου φαινόταν σα μουσική από ένα άλλο άστρο.

«Είμαστε πλασμένοι από μουσική». Το είπε ο Πυθαγόρας και υπάρχουν φορές που κοντεύω να καταλάβω τη βαθύτερη αλήθεια αυτής της φράσης. Οι αρμονικές συντεταγμένες του ηχητικού κόσμου, αυτός ο πολύηχος, μας υποδέχεται και μας καλεί πριν ακόμα γεννηθούμε, μες στην κοιλιά της μάνας μας. Ακούμε όχι δια της ακοής αλλά μέσω των παλμών και των δονήσεων της σάρκας που μας κυοφορεί. Σαν τον Μπετόβεν. Θεόκουφος ων, δάγκωνε μια σιδερένια βέργα, ακουμπούσε την άκρη της στο πιάνο και μέσω των δονήσεων και των παλμών έγραφε, ας πούμε, την «Ενάτη συμφωνία».

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στα δικά μας κυβικά. Άκουγα λοιπόν εντελώς διαφορετικά είδη μουσικής, μόνο που με τα χρόνια ένας εσωτερικός, θα έλεγα κρυφός τεχνίτης, τα σμίλευε. Ένωνε τα διάφορα είδη δημιουργώντας ένα αμάλγαμα, μια καινούργια μορφή. Ούτε εγώ ο ίδιος πια δεν ξέρω να ξεχωρίσω στα τραγούδια μου ποιο είναι το λαϊκό στοιχείο, ποιο το ελαφρό, ποιο το έντεχνο, ποιο το παλιό και ποιο το νέο. Τα μουσικά ιδιώματα είναι πάρα πολλά γιατί ο ίδιος ο κόσμος είναι ένας σπασμένος καθρέφτης, μια Βαβέλ. Εδώ και πάνω από έναν αιώνα, μέσα απ'τα ραδιόφωνα, τα γραμμόφωνα, το σινεμά, τις τηλεοράσεις, το διαδίκτυο, ακούμε και επηρεαζόμαστε από τελείως διαφορετικές μουσικές μόδες και κουλτούρες. Μα η καθεμία από αυτές, κλέβει ένα κομμάτι της ψυχής μας, διασπά την ενότητα της. Συνθέτης είναι για μένα, εκείνος που συνταιριάζει θραύσματα σε ένα ενιαίο σύνολο, σε μια καινούργια αρμονία. Διακινδυνεύω να φανώ υπερβολικά λυρικός σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον σαν το αποψινό, αλλά τολμώ να πω ότι η κατακερματισμένη εποχή μας χρειάζεται συνθέτες μάλλον παρά καθοδηγητές. Το έχει ανάγκη η ψυχή μας. Το κράμα ανατολής και δύσης που πέτυχε π.χ. ο Βασίλης

Τσιτσάνης και που τόσο ανάγκη έχει ο τόπος, δεν το έχει πετύχει ακόμη ο πολιτικός μας βίος, με αποτέλεσμα αλλού να μοχθούμε κάθε μέρα κι αλλού να βρίσκεται η ψυχή μας.

Δείτε τι πετυχαίνει π.χ. ένας συνθέτης σαν τον Μάνο Χατζιδάκι με τον Γκάτσο: η ακρόαση του έργου τους σε κάνει να νιώθεις ότι είσαι ένας σύγχρονος Έλληνας, του καιρού μας, που διατηρεί όμως την ιδιοπροσωπία του. Γιατί αυτό ποθούμε όλοι κι αυτή είναι η δυσκολία μας σ' αυτήν τη χώρα: να γίνουμε μοντέρνοι, να πάμε μπροστά χωρίς να χάσουμε την ψυχή μας.

Είναι ο Μάνος Χατζιδάκις που άνοιξε το δρόμο σε ένα πιο εξατομικευμένο τραγούδι. Σε ένα είδος ιστορικά νεωτερικό. Άλλαξε κυριολεκτικά το αυτί μας και μας έκανε να αντιληφθούμε και να ακούσουμε πολύ πιο ουσιαστικά και το ρεμπέτικο και το δημοτικό μας τραγούδι αλλά και την ελαφρά μας μουσική. Παρήχθη έτσι ένα νέο είδος τραγουδιού. Άλλοι το ονομάζουν έντεχνο κι άλλοι εναλλακτικό. Το σημαντικό είναι ότι επιβλήθηκε χωρίς να χαθεί καθόλου η συλλογικότητα που είναι η βάση, το χαρακτηριστικό και η ταυτότητα της τέχνης μας. Όταν στα ευρύτερα στρώματα της κοινωνίας δημιουργηθεί μια θετική εντύπωση για την μελωδία, τους στίχους και το ρυθμό ενός τραγουδιού, τότε ο κόσμος υιοθετεί αυτό το τραγούδι, στην συνέχεια το συντηρεί και σε μια επόμενη φάση το μεταβιβάζει στα νεώτερα μέλη της κοινωνίας. Στα παλιά χρόνια αυτή η διαδικασία γίνονταν μόνον προφορικά, βιωματικά. Εδώ και πάνω από έναν αιώνα αυτή η διαδικασία μπορεί να γίνεται πλέον μέσω μηχανημάτων, διαδικτύου κλπ. Αλλά το βιωματικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας παραμένει ισχυρό, διότι όταν ο μπαμπάς π.χ. δυναμώνει το ραδιόφωνο στη μετάδοση ενός τραγουδιού, είναι σαν να στο μεταβιβάζει ο ίδιος. Ή όταν ένας φίλος έρχεται περιχαρής και σου επισημαίνει ένα τραγούδι που έχει αποθηκεύσει στο usb που κρέμεται στο λαιμό του ή στο έχει στείλει από το YouTube, τότε το θεμέλιο αυτού του τραγουδιού είναι πάλι η ίδια η συναναστροφή σας. Το τραγούδι είναι συλλογικότητας «απ' την κορφή ως τα νύχια».

Εντελώς διαφορετική είναι η διαδικασία πρόσληψης της ποίησης. Πρώτα πρώτα στον λογοτέχνη ή τον ποιητή ένα μολύβι και ένα χαρτί αρκούν. Αλλά ένας τραγουδοποιός σαν και εμένα παραδείγματος χάριν, σφηνώνει την κιθάρα ανάμεσα στην κοιλιά του και το τραπέζι του γραφείου του μπροστά σε ένα μαγνητόφωνο και έχει δίπλα του μολύβι και χαρτί. Χρησιμοποιεί εναλλάξ μολύβι- χαρτί αφενός και κιθάρα- μαγνητόφωνο αφετέρου, μέσα στην ίδια διαδικασία που μας οδηγεί πάντα στην προφορικότητα.

Έτσι, νιώθω κι εγώ συγγενής μιας ποίησης που υπήρχε πριν από τον Γουτεμβέργιο. Μην ξεχνάτε ότι κάποτε οι άνθρωποι ακόμη και την φιλοσοφία τους την λέγανε τραγουδιστά. Ο Έζρα Πάουντ παραδέχονταν ανάμεσα στους κορυφαίους ποιητές όλων των εποχών τους τροβαδούρους Αρνό Ντανιέλ, Γκουίντο Καβαλκάντι και Φρανσουά Βιγιόν. Θεωρώ υπέροχο το ότι η πανάρχαια παράδοση της προφορικής ποίησης συνεχίζεται στις μέρες μας μέσα από κάποιους χαρισματικούς τραγουδοποιούς κι ερμηνευτές, και δράττομαι της ευκαιρίας να εκφράσω τη χαρά μου που ένας κορυφαίος ομότεχνος μας, ένας Βάρδος, βραβεύτηκε με το Νόμπελ

της σουηδικής Ακαδημίας. Τραγούδια και σίχοι του Μπομπ Ντύλαν είναι εδώ και πολύ καιρό μέρος της καθημερινότητας εκατομμυρίων ανθρώπων. Η απονομή του Νόμπελ από την μεριά της σουηδικής Ακαδημίας έχει ιδιαίτερη σημασία για τη συγκεκριμένη στιγμή. Η παγκοσμιοποίηση, η οικονομική κρίση, η τρομοκρατία, η μετανάστευση, η ανάδυση ημιάγριων πολιτικών μορφωμάτων, γεμίζουν με φόβο τις ψυχές των ανθρώπων που μοιραία σε τέτοιες εποχές στρέφονται στις καταβολές τους, εκεί που επικρατεί η ανάγκη επιβίωσης, το «ο σώζων εαυτόν σωθήτω» και η βαρβαρότητα αλλά και το φως των ραψωδών, ο Όμηρος και οι λυρικοί ποιητές. Αυτό το φως αισθάνομαι ότι έρχεται να μας δείξει η χειρονομία της Σουηδικής Ακαδημίας, δίνοντας το Νόμπελ σε ένα κορυφαίο τροβαδούρο της εποχής μας.

Το τραγούδι δεν είναι κάτι διανοουμενίστικο, μολονότι χρειάζεται να βάζεις κι εκεί λίγο μυαλό κάπου κάπου. Μια φωνή έρχεται βαθιά από μέσα σου και σε κάνει να λαχταράς τη χαμένη ενότητα με τους άλλους. Πολλοί λένε ότι πρώτα τραγουδήσαμε και μετά μιλήσαμε κι ανοίγω εδώ μια παρένθεση: για να μη χαθεί ο ήχος απ'τη λέξη και για να μην αλλοιωθεί, οι Αλεξανδρινοί ενσωμάτωσαν στα γράμματα μας, τα πνεύματα, τη βαρεία, την περισπωμένη και την οξεία. Δηλαδή μετέτρεψαν τα ελληνικά σε παρτιτούρα για να μην παραμορφωθεί η γλώσσα από τους άμουσους και τους απαίδευτους, διότι «...και την κοινήν ελληνικήν λαλιά ως μέσα στην Βακτριανή τη πήγαμεν, ως τους Ινδούς» (Κωνσταντίνος Π. Καβάφης). Ο πρωταγωνιστής του θεάτρου μας, Μάνος Κατράκης, έλεγε ότι «...τώρα με το μονοτονικό, κάθομαι και βάζω μόνος μου βαρείες και περισπωμένες στο κείμενο, αλλιώς ακούγεται σαν γκραν κάσα». Κλείνω την παρένθεση.

Στο τραγούδι θέλουμε να τεντωθούμε μέχρι τον άλλον, να απλωθούμε, να ανοίξουμε, να γίνουμε ένα με όλα. Στα αληθινά τραγούδια, ο σίχος, η μελωδία, η φωνή και η μπάντα δεν είναι τέσσερα, είναι ένα. Ή μάλλον καταλήγουν να είναι ένα, διότι επάνω τους προβάλλεται η βαθύτερη εκείνη ενότητα, όπου όχι μόνον ο ήχος και η λέξη αλλά το σώμα και η ψυχή, η ζωή κι ο θάνατος, ο θεός κι ο άνθρωπος κι ο παρελθόν χρόνος κι ο χρόνος ο μελλοντικός, είναι ένα. Στη γιορτή ενώνουμε τα χέρια μας σε κύκλο και γυρίζουμε εκεί απ' όπου ξεκίνησαν όλα: στο τραγούδι. Αλλά αυτό, πρέπει και μπορεί στην εποχή μας να κερδηθεί ξανά, μόνο μέσα απ' το δρόμο της προσωπικής ευθύνης και ποτέ μέσα από τα στερεότυπα και τις συνταγές της καταναλωτικής ρουτίνας.

Είναι η μουσική ιδιοφυΐα του Μάνου Χατζιδάκι που μ' έκανε να διαλέξω τον προσωπικό δρόμο και με βοήθησε να δω με καινούρια ματιά μια παράδοση αιώνων ελληνικής τραγουδοποιίας —από τα σωσμένα εκείνα μουσικά αποσπάσματα της αρχαιότητας μέχρι τα 9/8 του Τσιτσάνη. Αλλά είναι κι ένας άλλος, ένας Θεσσαλονικιός ποιητής, που χωρίς να το ξέρει, έγινε κι αυτός δάσκαλος μου και σ' αυτόν θα ήθελα να αφιερώσω την αποψινή μου αντιφώνηση. Ο ποιητής Νίκος Αλέξης Ασλάνογλου. Η χαμηλόφωνη και παθιασμένη ποίηση του Αλέξη στην εφηβεία μου και ο κύκλος της Διαγωνίου λίγο αργότερα, μου έμαθαν να διαβάζω Γιώργο Βαφόπουλο, Γιώργο Θέμελη, Ν. Γ. Πεντζίκη, Ζωή Καρέλλη, Μανόλη Αναγνωστάκη, Ντίνο Χριστιανόπουλο, Γιώργο Ιωάννου και γενικά όλους εκείνους

τους λογοτέχνες που αποτελούν τη λεγόμενη Σχολή της Θεσσαλονίκης, της οποίας θα ήθελα να λογαριάζομαι κι εγώ μαθητής. Θέλω να ανήκω σ' αυτή την Σχολή, όπου το περιεχόμενο είναι πάντα βιωματικό και ο τόνος πάντα εξομολογητικός. Αν το θέμα είναι σπουδαίο ή ταπεινό, γι' αυτή τη Σχολή, δεν έχει σημασία. Ο Βαφόπουλος έλεγε «βάλτε στην μια μεριά της ζυγαριάς όλο το Αιγαίο, τον ήλιο και τα νησιά, εγώ θα τοποθετήσω στην άλλη, ένα μικρό αντικείμενο νοσοκομείου». Αυτή η Σχολή, ακόμη και όταν μιλάει για πολιτική, το κάνει απ' την μεριά της ήττας και όχι απ' την μεριά του έπους που γνώρισε μεγάλο σουξέ στην Αθήνα, αν σκεφτεί κανείς τους μείζονες ποιητές μας σαν τον Γιάννη Ρίτσο και τον Οδυσσέα Ελύτη. Ο σουρεαλισμός επίσης δεν «έπιασε» στην Θεσσαλονίκη, μολονότι δεν της ήταν άγνωστος και ελάχιστα επηρέασε την ποιητική της παραγωγή, ενώ στην Αθήνα ξεσήκωσε ολόκληρο κίνημα με πιο γνωστούς εκφραστές τον Ανδρέα Εμπειρίκο και τον Νίκο Εγγονόπουλο. Τέλος, στη Θεσσαλονίκη αποφύγαμε εντελώς τη μόδα της μελοποιημένης ποίησης στην οποία τόσο ανιαρά και νεοπλουτίστικα επιδόθηκαν οι δισκογραφικές εταιρίες των Αθηνών στις δεκαετίες του '60 και του '70. Η ποίηση έχει τη δική της μουσική. Διαβάζεις το ποίημα δυο-τρεις φορές και μετά το λες φωναχτά για να ευχαριστηθείς τις λέξεις, τις παύσεις, τον ρυθμό και την μουσικότητα τους. Αυτός που έρχεται να το φορτώσει από πάνω με τις δικές του μουσικές, μπορεί να γίνει πολύ ενοχλητικός διότι δεν είναι όλοι Μίκης Θεοδωράκης, ούτε έχουν το ταλέντο του. Το λέω αυτό, διότι για πάρα πολλά χρόνια οποιοσδήποτε σώριαζε μούζικες πάνω στους μείζονες ποιητές μας, γινόταν δεκτός μετά βαΐων και κλάδων από τις δισκογραφικές. Ευτυχώς μόδα ήταν και πέρασε.

Άλλη είναι η μοναχική περιπέτεια της μουσικής κι άλλη της ποίησης. Η κοινή μήτρα απ' όπου ξεπήδησαν πριν χωρίσουν, έχει πια χαθεί. Τους απομένει το τραγούδι σαν διαρκής προφητεία του παρελθόντος, σαν μια ανάμνηση του μέλλοντος ή καλύτερο: το τραγούδι είναι σαν την Πηνελόπη της Οδύσειας. Είναι το φυλαχτό τους. Χωρίς τραγούδι, οι ποιητές και οι συνθέτες δεν θα καταφέρουν να ξανοιχτούν στην, κάθε φορά καινούργια, μοναχική τους περιπέτεια.

Όσο για τη Θεσσαλονίκη, έχει για πρόσφυγες και Ρωμιούς των χαμένων πατρίδων τη σημασία που έχει μια αγαπημένη θεία όταν χάσουμε τη μάνα μας. Μόνο στο δικό της σπίτι μπορείς να ξαναβρείς την ίδια μαγειρική, το ίδιο εικονοστάσι, το σεμέν πάνω στην τηλεόραση, τα υποκοριστικά του καλωσορίσματος κι ύστερα τις εξομολογήσεις, τα λόγια τα ζεστά αλλά και τον κοσμοπολιτισμό, την ίδια γλυκιά μείξη ανατολής και δύσης. Το γέλιο ενός προσώπου στραμμένο προς τον ουρανό.

Παίζει ρόλο η γειτνίαση με το Άγιον Όρος; Με τους παλιούς θεούς του Ολύμπου; Με την Κωνσταντινούπολη; Με τη Σμύρνη; Με το γεγονός ότι επί αιώνες δεν έπαψε να είναι πόλη, ανοιχτή και πολυεθνική; Δυόμιση χιλιάδες χρόνια πάντα στη μόδα και πάντα παραδοσιακή; Καθώς τα χρόνια περνούν διαπιστώνω με συγκίνηση ότι όλα αυτά τα χαρακτηριστικά και η περιρρέουσα ατμόσφαιρα της Θεσσαλονίκης είχαν μεγάλη επίδραση στα τραγούδια μου όπως επίσης και στα τραγούδια των νεωτέρων Θεσσαλονικέων ομοτέχνων μου.

Είναι μεγάλη η τιμή που μου κάνει σήμερα το Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ. Την αποδέχομαι σεμνυνόμενος γιατί νιώθω ότι στο πρόσωπο μου τιμάται επίσης η τέχνη του Δημήτρη Σέμση, του Χρήστου Μίγκου, του Νίκου Παπάζογλου, του Σωκράτη Μάλαμα, του Παύλου Παυλίδη, του Μανώλη Φάμελλου, του Τάκη Σιμώτα, του Γιώργου Ζήκα, του Δημήτρη Ζερβουδάκη, του Σταύρου Κουγιουμτζή και πολλών άλλων λαμπρών ομοτέχνων μας που μπορεί να μην είναι απ' τη Θεσσαλονίκη, επηρεάστηκαν όμως ουσιαστικά από το τραγούδι της κι απ' το πνευματικό της κλίμα. Είναι θαρρώ, η πρώτη φορά που ένας θεσμός ακαδημαϊκός, το μεγαλύτερο Ανώτατο Πνευματικό Ίδρυμα της χώρας μας, μέσω μιας σχολής του με ιδιαίτερα συγκινητική και ένδοξη παράδοση, της Φιλοσοφικής Σχολής του, αναγνωρίζει εμμέσως την τέχνη μας.

Χίλια ευχαριστώ απ' την καρδιά μου.

Διονύσης Σαββόπουλος